

Prof. PhDr. Lenka Šulová, CSc.

RODINA A RODIČOVSTVÍ – SOUČASNÉ PROJEVY V ČR
NADACE SIRIUS – 1.6.2016

CO CHARAKTERIZUJE SOUČASNOU RODINU??

- × Chybí očekávání trvalosti vztahu
- × **Nízká stabilita rodiny**
- × Odklad uzavření prvního manželství do vyššího věku
- × **Odsouvání rodičovství** na pozdější období reprodukceschopnost?
- × Předmanželská zkušenost v oblasti sexu
- × Intimní vztah a i trvalé partnerství bez vazby na jeho přirozené možné důsledky vlivy antikoncepce?

DALŠÍ ZNAKY CHARAKTERIZUJÍCÍ SOUČASNOU RODINU

- × Akceptace dvoukariérové rodiny životní tempo
- × Výchovné působení rodičů je nahrazováno institucemi
- × Činnosti dříve zajišťované rodinou zajišťuje společnost- **paternalismus státu?**
- × Omezování bezprostředních mezilidských kontaktů
- × Specifičnost mužské a ženské role- změny

**OBECNĚ SE PROJEVUJE VÝRAZNÁ
ZAMĚŘENOST NA ZÁJEM JEDNOTLIVCE**

NADBYTEK MATERIÁLNÍ I PODNĚTOVÝ

**CHYBĚNÍ VYŠŠÍHO ŽIVOTNÍHO PRINCIPU
(CÍLE AUTORITY, VÍRA, ŽIVOTNÍ PŘESAHA)**

ZÁKLADNÍ FUNKCE RODINY

- × Biologická, či reprodukční funkce
- × Materiální, či ekonomická funkce
- × Výchovná, či socializační funkce
- × **Emocionální funkce**

VÝZNAM RODINY PRO DÍTĚ

Rodiče poskytují svému dítěti v průběhu přirozených společných aktivit ničím nezastupitelný komplementární model chování dvou pohlavních pólů zastoupených v přírodě. **Jakékoliv nahrazování rodičů v jeho prvních letech života komplikuje dítěti** do značné míry chápání signálů, které mu okolní svět vysílá, nejsou-li mu předem zprostředkovány v přirozené interakci s rodiči.

CO RODINA ZAJIŠŤUJE DÍTĚTI

- × Nejuniverzálnější **socializační činitel**
- × Poskytuje identifikační vzory, včetně předpokládaného chování muže a ženy
- × Učí jedince reagovat žádoucím způsobem a poskytuje mu sociální normy.
- × Uplatňuje se jako regulátor chování
- × Umožňuje mu praktické ověřování získaných dovedností
- × **V rodině se vytváří vztah k sobě samému, personálnímu okolí i společnosti jako celku**

ZDRAVÁ A FUNKČNÍ RODINA

nejdůležitější faktory rodinné harmonie, funkčnosti a stability jsou:

tvořivost, jasně vymezené role a schopnost jednotlivců zastupovat se v nich, jasně vymezená vedoucí role a podpora její autority ze strany ostatních, jasnost komunikace, způsob vyjadřování konfliktů a účinnost interakce při jejich řešení.

FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ FUNKČNOST RODINY

- × nedochází k žádné změně ??
- × uvolňování protirozpadových bariér
- × možné **příčiny rodinné destability** :
  - osobnostně podmíněné
  - biologicky podmíněné
  - sociálně podmíněné

BIOLOGICKY PODMÍNĚNÉ ČINITELE

- × snižování odolnosti vůči zátěži obecně-
životní tempo, „dohánění Evropy“, život ve
velkých městských aglomeracích...
- × disproporce mezi fyzickou a
psychosociální zralostí
- × psychofyziologické poruchy

PŘÍČINY SPÍŠE SOCIÁLNĚ PODMÍNĚNÉ

- × vyplývající především *z původní rodiny*
  - vyplývající z procesu socializace a individuace obecně (attachment, deprivace, výchovné principy)
  - s důrazem na rodičovskou dyádu
  - s důrazem na sourozeneckou konstalaci
  - s důrazem na obecné mechanismy malé sociální skupiny
- × vyplývají *z aktuální životní situace* (bydlení, finanční situace, zdraví)

VÝZNAM SOCIÁLNÍHO KONTEXTU PARTNERSKÝCH A RODINNÝCH VZTAHŮ

- × **Makrosystém** - *faktory vyplývající z tzv. „sociální adresy“*
  - faktory při jejichž volbě je uplatňováno především *procesuální kritérium*
  - faktory zdůrazňující *dvousměrnost* či *víceměrnost sociálních faktorů*
  - faktory zaměřené na *míru zprostředkovanosti kontextuálních vlivů*
- × **Mezosystém** – *se zabývá různými sociálními prostředími, ve kterých jsou nebo byli členové rodiny zařazeni*
- × **Exosystém** – *zahrnuje sociální činitele, které nepůsobí přímo na členy rodiny, ale mimo rámec rodiny*
- × **Mikrosystém** – *popisuje konkrétní způsoby rodinné komunikace, vzájemnou percepci členů rodiny, určitou rodinnou filozofii, uplatňované výchovné principy, způsob trávení volného času, hospodaření s financemi, rozdělování činností spojených s chodem domácnosti*

RODINNÁ POLITIKA

Veřejná správa sice disponuje řadou nástrojů, jejichž smyslem je podpora rodin , nicméně jejich *celek nevytváří komplexní systém definovaný určitou koncepcí*. Rovněž institucionální zajištění rodinné politiky není dosud vyhovující. Spíše než o rodinné politice je proto možno hovořit o jednotlivých prorodinných opatřeních.

FINANČNÍ PODPORA RODINY

- × **Dávky státní sociální podpory** (přídavek na dítě, sociální příplatek, rodičovský příspěvek, a porodné, příspěvek na úhradu potřeb dítěte svěřeného do pěstounské péče, odměna pěstouna, příspěvek na bydlení, pohřebné.
- × **Dávky sociální péče** (příspěvek na výživu dítěte, peněžité a věcné dávky rodičům nezaopatřených dětí, těhotným ženám a nezaopatřeným dětem, příspěvek na pořízení základního vybavení dítěte před jeho převzetím do pěstounské péče, příspěvek při uzavření manželství dítěte v pěstounské péči, příspěvek na úhradu za užívání bytu nezaopatřeného osiřelého dítěte, příspěvek na rekreaci dětí důchodce a příspěvek při péči o blízkou nebo jinou osobu

SOCIÁLNÍ SLUŽBY PRO RODINY

- × - manželské a rodinné poradny služby tzv. „rané péče“ zaměřené na rodiny s malými dětmi, jejichž vývoj je ohrožen vlivem zdravotního postižení nebo negativním vlivem okolního prostředí
- × - podporované bydlení
- × - služby „respitní“ neboli „odlehčovací“ péče určené pro rodiny, které pečují o postižené dítě či jiného člena rodiny
- × - službu osobní asistence
- × - centra denních služeb
- × - stacionáře s denní a týdenní pečovatelskou službu
- × - domovy pro osoby se zdravotním postižením
- × - ochrana rodin před domácím násilím

LITERATURA:

- × Šulová, Lenka, Zaouche-Gaudron, Chantal, *Předškolní dítě a jeho svět – L´enfant dans l´age préscolaire et son monde*, Praha, Karolinum, 2003, 458 s.
- × Šulová, Lenka, *Raný psychický vývoj dítěte*, Praha, Karolinum, 2004
- × Šulová, Lenka, *Position de l´enfant en République Tchèque et problématique des crèches*, in: Bergonnier-Dupuy, g.: *L´enfant, acteur et/ou sujet au sein de la famille*, Ramonville St. Agne, Érès, 2005, 169-182, ISBN, 2-7492-0522-0
- × Šulová, L.: **Rodina funkční a dysfunkční**. Právo a rodina, č. 1, 8. ročník, Praha, Linde, 2006, str. 8-12, ISSN 1212-866X
- × Šulová, L.: **Prevence psychosociální patologií – Prevence začíná v raném dětství**. In: Fait, T., Vrablík, M., Češka, R. a kol.: *Preventivní medicína*, Maxdorf Jessenius, Praha, 2008, str. 467-495, ISBN 978-80-7345-160-8
- × Šulová, L.: **Sexuální výchova na školách**, In: Weiss, P. (ed.): *Sexuologie*, Grada, Praha, 2010, ISBN-978-80-247-2492-8
- × Šulová, L., Fait, T., Weiss, P.(eds.): **Výchova k sexuálně reprodukčnímu zdraví**, Praha, Maxdorf, 2011, ISBN 978-80-7345-238-4, 439 str.